

Interview Jip en Imke Smit – De avond is ongemak
Zaterdag 7 oktober 2023 te zien in De Meerpaal in Dronten.

De hoofdrol in de nieuwe toneelvoorstelling De avond is ongemak is voor de tweeling Jip en Imke Smit:

‘De intieme band die we moeten spelen, is er al’

Hoe gaat een gezin om met groot verdriet? In de internationale bestseller van (Marieke) Lucas Rijneveld *De avond is ongemak* zien we door de ogen van de twaalfjarig Jas hoe een streng gereformeerd boerengezin ontwricht raakt door de dood van de oudste zoon. Op het toneel komt die broer weer tot leven, in de fantasie van Jas.

Uniek in de voorstelling *De avond is ongemak* is dat Jas en haar overleden broer Matthies gespeeld worden door de tweeling Jip en Imke Smit. Niet eerder stonden de twee actrices samen op het toneel. Maar voor dit bijzondere verhaal met prachtige taal maakten zij graag een uitzondering. Imke (33, de jongste van de twee): “We zijn heel kritisch in wat we samen willen doen, omdat het snel een gimmick kan worden. Zo van: de een komt op en doet alsof ‘ie de ander is. Maar dit is totaal anders. Bovendien kennen we allebei regisseur Nina Spijkers en schrijver Jibbe Willems al en we bewonderen hun werk.”

Jip (33, twintig minuten ouder dan Imke): “Ja en het concept van deze voorstelling is heel goed, vind ik. We zijn in de voorstelling in feite dezelfde persoon, namelijk Jas. Haar overleden broer is een soort afsplitsing van haar. Dus we spelen wel allebei een ander personage. Heel bijzonder.”

Emotionele uitlaatklep

De voorstelling volgt het boek van Rijneveld in grote lijnen. Maar waar in het boek Jas veel nadenkt en tegen zichzelf praat, verzong bewerkster Jibbe Willems voor het toneelstuk een list: Jas fantaseert haar dode

broer Matthies weer levend. Zodat ze met hem kan praten en haar gedachten tegen hem aan kan houden. Want door de dood van haar oudste broer is het boerengezin, dat verder nog bestaat uit de oudere broer Obbe en het jongere zusje Hanna, vader en moeder, compleet de weg kwijt. De ouders kunnen niet omgaan met dit grote verlies en ze verwaarlozen de overgebleven kinderen. In beeldrijke taal volg je de reis naar volwassenheid van Jas en de onontkoombare keuze die ze maakt. Fantasie en werkelijkheid raken verstrengeld. Imke: "Jas praat met haar broer, omdat ze de dood probeert te begrijpen. Ze wil haar rouw vormgeven. Er wordt in dit streng gereformeerde gezin niet gepraat over de dood. Er wordt überhaupt niet gesproken over gevoel. De gesprekken met haar broer zijn een emotionele uitlaatklep." Jip vult aan: "Matthies staat voor een net wat volwassenere versie van Jas. Omdat wij een tweeling zijn, verhouden we ons op een hele vertrouwelijke manier tot elkaar. We kennen elkaar natuurlijk door en door. De intieme band die we moeten spelen, is er al." Hoewel de zussen erg op elkaar lijken, zijn ze twee individuen. Imke: "Voor ons is dat heel vanzelfsprekend. Maar we moeten niet vergeten dat het publiek twee dezelfde gezichten ziet."

Grote fantasie

Jas een dromerig en associatief meisje, op de rand van de puberteit, met een grote fantasie. Imke: "Voor de dood van haar broer heeft haar fantasie nog een kinderlijke ongevaarlijkheid. Zij is een kind dat af en toe een duwtje in de rug moet krijgen, anders blijft ze uren op één plek staan dromen."

Jip: "In het begin fantaseert Jas Matthies zoals zij hem zag. Als iemand die meer durft, die ook meer ruimte durft in te nemen dan zij. En wat brutaler is. Matthies is aardser, Jas zit met haar hoofd in de lucht en hij staat op de grond. Hij is iemand tegen wie ze vroeger opkeek." Imke beaamt dat: "Jas maakt van hem iemand die ze zelf zou willen zijn. Hij wordt haar steuntje in de rug. Maar hij wordt steeds sturender. Langzaam wordt hij haar innerlijke criticus en lijkt het wel of hij haar van alles opdraagt om te doen."

Speelse taal

Jip: "De voorstelling gaat voor mij over het verwerken van rouw. Omgaan met de dood, met verlies en vooral de eenzaamheid daarvan. Jas, en ook haar zus Hanna en haar broer Obbe, een rol van Xander van Vledder, zoeken naar liefde. Ze willen gezien worden. We laten de donkere kanten van het leven zien en poetsen niks weg." Het tragische familieverhaal door de ogen van Jas zou een zware avond kunnen worden, maar daar willen de twee juist voor waken. Jip: "De taal van (Marieke) Lucas Rijneveld is poëtisch, maar ook heel speels. Taalspeels, met mooie metaforen. Er speelt bijvoorbeeld het trauma van de MKZ, de mond-en-klauwzeercrisis van begin deze eeuw. Veel boerderijen moesten toen ontruimd worden vanwege de zieke dieren, zo ook de boerderij van Jas. Het beeld dat een van de mannen die de koeien komt ruimen even een roze koek staat te eten, maakt het luchtig en concreet. Servetjes met engelen met een trompetje voor hun plassertje is nog zo'n voorbeeld. Je ziet dat zo voor je." Imke: "De band met het jongere zusje Hanna, gespeeld door Paulien Foest, is ook heel speels. En het is een kindermanier van kijken naar de dood en hoe om te gaan met verlies. Het zijn spelende kinderen die het niet lukt te ontsnappen aan het fatale einde, maar dat spelen zelf is heel licht."

Twee individuen

Dat spelen doen ook Jip en Imke al vanaf hun vroegste jeugd. Met twee ouders die elkaar ontmoetten op de opleiding muziektherapie en altijd bezig waren met kunst, is dat misschien ook geen wonder. Jip lachend: "Je hebt altijd iemand om een toneelstukje mee te maken of je te verkleden. Ons jongere zusje Robin deed trouwens ook vaak mee." Beiden volgden hun opleiding aan de Amsterdamse Toneelschool & Kleinkunstacademie, al zat Imke een jaar boven Jip, die eerst een jaar aan de Utrechtse Hogeschool voor de Kunsten studeerde. Imke: "Docenten vonden dat we moesten nadenken over waarin we verschillen van elkaar. Maar dat speelde voor ons niet. Onze ouders hebben ons altijd als twee aparte individuen behandeld. We hadden nooit dezelfde kleren aan en zaten niet bij elkaar in de klas." Ze hebben het ook nooit tegen elkaar opgenomen bij een auditie. En dat Jip genomineerd was voor de Theo d'Or, de belangrijkste acteerprijs voor vrouwen, maakte zus Imke alleen maar trots: "Ik vond het supercool! Het leukste is dat die nominatie voor *Motherland* was, een voorstelling die ze zelf geschreven en gemaakt heeft."

Elkaar vasthouden

Terug naar *De avond is ongemak*, wat hopen ze dat het publiek van het ontroerende verhaal meeneemt? Imke: "Liefde voor de mensen die dichtbij je staan en het verlangen om die even stevig vast te pakken. Als we moeilijk kunnen praten over zoiets groots als de dood, misschien kunnen we dan beginnen met elkaar vasthouden? En doordat wij dit verhaal laten zien, vindt het publiek hopelijk troost. Jip is heel grappig, dus zij speelt Jas ook heel grappig. Je ontwikkelt een grote liefde voor dat meisje en je volgt hoe haar verbeelding eruitziet. Het is een fantasierijke, voorstelling over rouwverwerking, die luchtiger is dan je denkt."

+++

De avond is ongemak, naar de bestseller van (Marieke) Lucas Rijneveld, met Jip en Imke Smit, Aus Greidanus jr., Xander van Vledder, Anne Lamsvelt en Paulien Foest is te zien t/m 24 januari 2024. Info via: bostheaterproducties.nl